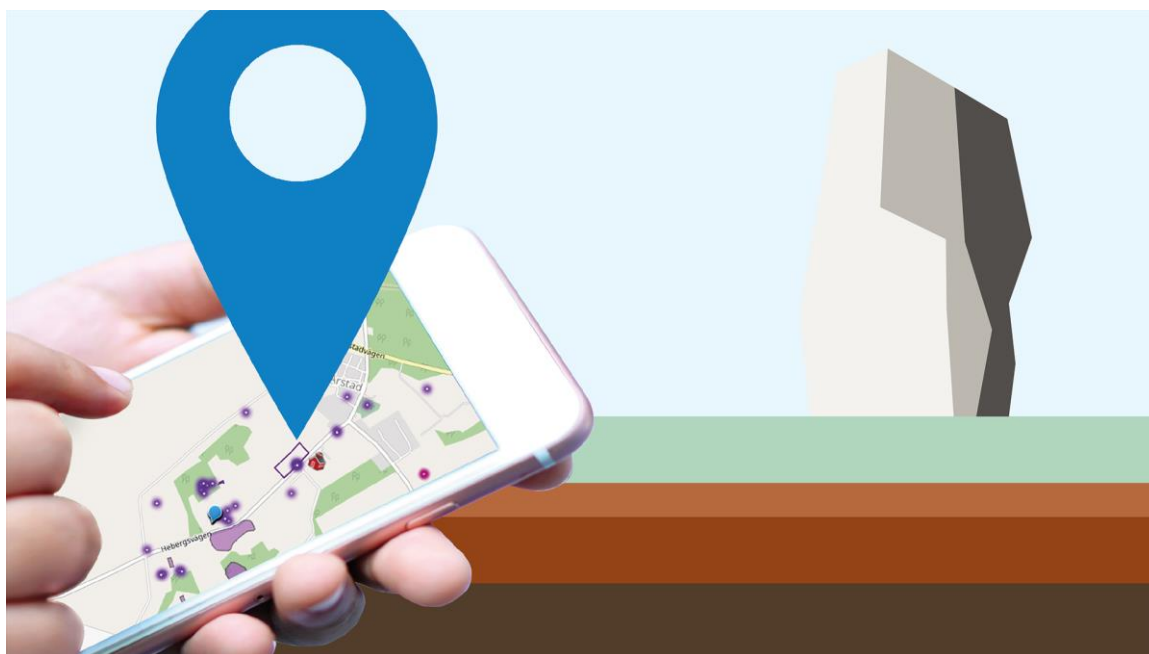

Stensättning i Våxtorp

Lärmaterial till fornlämning L1996:270 nära din skola

Innehållsförteckning

Om stensättningar	1
Referenser	3
Lärarhandledning	4
Elevuppgift	4
Rollspelet	4

Om stensättningar

Under forntiden, mer specifikt brons - och järnålder användes olika stensättningar vid begravning av den avlidne människan. Stensättningar byggdes traditionellt på platsen där den avlidne människan kremerats, på kvarliggande askan eller benrester. Själva stensättningarna bestod utav sten och kunde variera i form, exempelvis cirkulär, oval och rektangulär form. Det var först under mitten av bronsålder som det blev vanligt med kremering av de avlidna, där en ny stensättning gjordes för varje människa som avled. På platser där det finns flera stensättningar kallas oftast ett gravfält. I dagens läge är det ofta svårt att hitta och se dessa gravplatser eftersom de ligger gömda av torv eller högt gräs. Hittar man däremot en gammal boplats kan man även leta efter stensättningar då de ofta placerats i närheten av själva boplatsen.

Vapen och föremål som man kan hitta i gravar från stenålder och bronsålder. Illustration: Anna Fransisca Nilsson

Begravningar och stensättningarna förekom oftast uppe på en kulle för byns befolkning. Under begravningen förekom även en ritual som ansågs vara en social aktivitet, där fokus låg på den avlidnes relation till landskapet. Lågorna av elden som förekom vid kremeringen tros ha haft en betydelse för ritualer som förekom vid begravningen. Själva processen som sker vid en begravningsritual tros ha haft att göra med att befria själen från kroppen. Vid kremering kan även människans tillhörigheter eller gåvor bränts tillsammans med kroppen. Många gravplatser förblev omärkta och den enda källan man kan vända sig till för att veta hur människor begravdes under brons - och järnålder är hällristningar. Denna metod var den utstickande begravningsmetoden fram till 1000 efter Kristus.

I Våxtorp, Hallands län finns fornlämningar från brons- och järnåldern i form av fornminnen kopplade till boende, begravningar och spår av hällristningar. Stensättningar finns att hitta i stora delar av Sverige och i Våxtorp finns fyra dokumenterade stensättningar. Tre av stensättningarna är placerade inom ett begränsat område och kan därför kallas för ett gravfält, en ensam stensättning finns att hitta intill Våxtorpskolas idrottshall.

Bilder från stensättningen intill Våxtorpskolans idrottsbhall. Området är idag till stor del överväxt. Foto: Johanna Johansson, Jessica Ekstrand, Maria Nilsson

Referenser

Arkeologerna. (2020). Järnåldersgravar med utsikt.

<https://arkeologerna.com/uppdrag/jarnaldersgravar-med-utsikt-pa-orust/>

Bohusläns museum. (u.å.). Döden. <https://www.bohuslansmuseum.se/orust-forhistoria-doden/>

LGR22. (2022). Kursplan för Historia. Skolverket.

Lucas, R. (7 juni 2019). Att bränna sina döda. Upplandsmuseet.

<https://www.upplandsmuseet.se/digitalaupplevelser/blog-start/2014/att-branna-sina-doda/>

Länsstyrelsen Jönköping. (2011). Gravar. [Broschyr]. Länsstyrelsen i Jönköping.

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6ae610001636c9c68e5162ab/1527239371972/faktablad-gravar%20Uppdaterad%202018-03-20.pdf>

Länsstyrelsen Värmland. (2013). Stensättning. [Broschyr]. Naturcentrum AB.

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.151739f161e6faa20615202/1526068544312/Stensattning.pdf>

Lärarhandledning

Närheten till fornminnet i relation till Våxtorpsskolans idrottshall, på Båstadvägen 9, gör det idealt för en exkursion som inte behöver ta upp en hel dag. Det är möjligt att promenera till området och uppehålla sig på grönområdet eller intill på gräsmattan. Att tänka på är att fornlämningen till majoritet idag är överväxt och kan vara svår för elever och lärare att urskilja. Lärare bör därför stötta eleverna i var och vad de ska titta efter, samtidigt minska risken för att förstöra fornlämningen.

I relation till Lrg 22 och dess syfte, centralt innehåll och kunskapskrav ska eleverna genom undervisning utveckla kunskaper om det förflutna genom historiskt källmaterial. De ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor och värdera källor. Samtidigt ska dessa källor även ge eleverna förutsättningar för att leva sig in i det förflutna, detta genom att ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse för människors livsvillkor genom historien, med fokus på nordisk brons- och järnålder, nationellt och i närområdet. Ämnet knyter även an till att elever ska få samtala och reflektera över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel döden. Eleverna får genom detta upplägg möjlighet att samtala om människors livsfrågor och levnadsvillkor utifrån olika perspektiv, kopplat till kunskapskraven för historia åk 3.

Elevuppgift

Målet med undervisningen är att eleverna ska få använda sig av teater för att illustrera och konkretisera hur en begravning under brons- eller järnåldern skulle kunna ha sett ut. Arbetet kräver dock en del förarbete för att skapa förståelse för processen och ge eleverna möjlighet att ta till sig och utveckla adekvata kunskaper kopplat till ämnet. Förkunskaper i ämnet inför skapandet av ett rollspel kan innefatta möjligheter till diskussion genom EPA modellen där eleverna får möjlighet att reflektera och samtala om frågor kopplade till begreppet begravning och dess historiska innebörd. Variation i undervisning bidrar till att skapa ett motiverande arbetssätt som gynnar flera elever och stärker relationen mellan innehållet, inläringen och undervisningen.

Rollspelet

Eleverna delas in om möjligt i halvklass, utifrån några fasta punkter ska eleverna utforma en tolkning av hur en begravningsritual under brons- eller järnåldern kunde gå till. Fasta punkter att inkludera; den avlidna, gravbål/kremering, offergåvor och trolig ritual (sång/dans/tal). Papper eller annat media kan användas för att illustrera eld, och eleverna kan antingen använda moderna material eller återskapa äldre för att använda som offergåvor, ex. växter, smycken, mat, djur eller vapen. Eleverna får arbeta med sina rollspel och presenterar/redovisar dem för respektive halvklass.

Vidare arbete kan tänkas bearbeta olika tolkningar om vad vi vet om livet under denna period och hur vi vet detta, att undersöka olika typer av källmaterial och/eller läsa berättelser som illustrerar livet under denna tid.

Denna lärarhandledning har författats av studenter vid Högskolan i Halmstad hösten 2021. Studenterna gick sista året på programmet Grundlärarutbildning (åk F-3).

Framtagandet av lärarhandledningarna är ett samverkansprojekt mellan Region Halland - Kultur i Halland och Högskolan i Halmstad. Lärarhandledningarna har tagits fram inom ramen för Grundlärarutbildningen (åk F-3) och satsningen Expedition kulturarv – digital kulturmiljökarta för skolan. Syftet är att studenterna ska få utveckla sina kunskaper och tillämpa dem i praktiken och att skolelever i Halland ska få tillgång till högkvalitativa lärarhandledningar kring sin lokalhistoria.

Lärarhandledningarna får endast användas i undervisningssyfte.

Kontakt Kultur i Halland:

Johanna Petersson

Kulturarvsutvecklare

Johanna.e.petersson@regionhalland.se

Kontakt Högskolan i Halmstad:

Åsa Bengtsson

Programansvarig för Grundlärarutbildningarna åk F-3/åk 4-6.

asa.bengtsson@hh.se

